



Vilka möjligheter får funktionshindrade elever att delta på idrottslektionen?

Anna Olsson

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 56: 2011

Utbildningsprogram: 2009-2013

Seminariehandledare: Bengt Larsson

Handledare : Karin Söderlund

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka möjligheter som en viss skola och idrottslärarna erbjuder för funktionshindrade till att delta på idrottslektionerna.

Studien genomfördes på en skola med två funktionshindrade elever och genom kvalitativa intervjuer och observationer undersöktes deras möjligheter att delta på idrottslektionerna.

Den kvalitativa intervjumetoden valdes då det ger stor noggrannhet i svaren och för att undersöka vilka möjligheter som skolan erbjuder funktionshindrade intervjuades rektorn på skolan då det är rektorn som vet vad skolan väljer att lägga resurserna på.

Skolan i fråga lägger 800 000 kronor per år på specialutrustning och lärarstöd för funktionshindrade samt i snitt 30 000 per år på andra materiella anpassningar. Detta innebär dock inte att idrottshallen är anpassad för funktionshindrade elever då det framkommer av rektorn att det finns så många fel som behöver åtgärdas och ändras i hallen så att det krävs en stor investering och detta leder till att det inte kommer ändras något i hallen på obestämd tid. Det jag kom fram till av denna studie var att trots dåliga resurser i idrottshallen anpassar de två idrottslärarna på skolan undervisningen så att eleverna med funktionshinder kan delta i alla aktiviteter. Trots resurserna som skolan erbjuder så använder inte idrottslärarna något speciellt material för att anpassa undervisningen.

Innehållsförteckning

Inledning/Bakgrund.....	4
Litteraturgenomgång.....	4
Syfte.....	8
Frågeställningar.....	8
Teoretiskt perspektiv och centrala begrepp.....	8
Metod.....	9
Val av metod.....	9
Urval.....	10
Genomförande.....	10
Databearbetning.....	10
Tillförlitlighetsfrågor.....	10
Etiska aspekter.....	11
Tabell 1.....	11
Observationsschema.....	12
Resultat.....	12
Sammanfattning av resultatet.....	14
Diskussion.....	15
Metoddiskussion.....	19
Slutsats.....	19
Referenslista.....	20
Bilaga 1.....	21
Bilaga 2.....	22

Inledning / Bakgrund

Jag har valt att undersöka vad en viss skola ger för möjligheter för funktionshindrade att delta på idrottslektionerna samt se om idrottslärarna anpassar sin undervisning för funktionshindrade. Inspirationen till detta ämne uppstod efter läsning om ”Skammens kommuner” i en kvällstidning (Expressen 25 mars 2011). Där förklarade de ett fall om en flicka med diskbråck som var i behov av en personlig assistent men kommunen sade nej trots läkarintyg. Detta fick mig att reagera och fundera över vilka möjligheter som skolorna ger för funktionshindrade barn. Jag valde att rikta det mot ämnet idrott och hälsa då jag fått komma i kontakt med funktionshindrade barn under den verksamhetsförlagda utbildningen, då jag fått anpassa och undervisa två elever med cp-skada och rörelsehinder. Eleverna är tvillingar och båda har en födelseskada som gör att de använder keywalks, en slags bakåtvänd rullator som kan försvåra för eleverna på idrottslektionen men med hjälp av deras idrottslärare så kan de vara med precis som vem som helst.

Litteraturgenomgång

Här nedan det presenteras böcker och två doktorsavhandlingar som kan anses vara av relevans till det valda ämnet. Efter genomgång av litteraturen hittas inte mycket tidigare forskning om just funktionshindrades möjligheter i skolan. Kunskapsläget för detta ämne kan därför ses som begränsande när det kommer till att välja användbar litteratur. Den litteratur som därför presenteras behandlar då mer användbara begrepp och teorier för att se hur stora möjligheter man har i skolan som en funktionshindrad elev. De centrala begreppen som kommer användas är: *Självkänsla, Socialisation och Aktiviteter*.

Utvecklingspsykologi av Hwang & Nilsson.

Denna bok beskriver allt från barns utveckling till den vuxna människans utveckling. Alla stadier som en människa går igenom från nyfödd till vuxen. Jag har valt att arbeta med två kapitel i denna bok, kapitel två och fjorton. Piaget kom fram till en stadieteori och denna utvecklades till en utvecklingsstege med stadier som barn går igenom under utvecklingen från barn till vuxen. Resultatet av kapitlet är att hans teori om universiella stadier inte var hållbar (Hwang & Nilsson 2003 s.45).

Denna teori och synsätt är användbart då alla barn inte följer Piagets mall för utveckling. (Hwang Nilsson 2003 s.199) För barn med funktionshinder som eleverna på skolan är detta användbart då de inte följt Piagets mall. De har ingen möjlighet att följa en mall då utvecklingen sker med andra hjälpmedel. Detta kan kopplas till studien då elever med funktionshinder kan behöva ha anpassad idrottsundervisning när de inte kan följa Piagets mall för utveckling.

Fysisk självkänsla av Anders Raustorp

Denna bok förklarar vad ordet självkänsla är men också hur man kan förbättra den inom ämnet idrott och hälsa. (Raustorp 2006 s.8). Raustorp beskriver också att nyckelfaktorn är motivation samt att om man ger elever en positiv inlärningssituation så ökar motivationen att utöva aktiviteten. (Raustorp 2006 s.15) Denna bok tar också upp tidigare forskning om fysisk självkänsla där 36 studier utfördes och 78 procent av dessa visar att träning ger en markant positiv förändring av självkänslan.(Raustorp 2006 s.24) Raustorp förklarar också hur man kan arbeta med den fysiska självkänslan med eleverna. (Raustorp 2006 s.29)

Denna bok är användbar för alla som arbetar inom området idrott och hälsa men också i de övriga områdena i skolans värld. Raustorp tar upp viktiga begrepp som motivation som nyckelfaktor samt tidigare forskning som har fokus på sambandet mellan fysisk aktivitet och självkänsla. Den tidigare forskningen om sambandet mellan fysisk aktivitet och självkänsla som Raustorp behandlar är användbart i studien då elever med funktionshinder måste arbeta med detta för att inte känna sig nedvärderade när det kommer till anpassad undervisning.

Passa mig! – inkluderad idrottsundervisning av Eva Fors

Denna bok förklarar och beskriver inkluderande undervisning i skolan. Boken beskriver hur fysisk aktivitet används som medel för inkludering (Fors 2004 s.5) Fors förklarar vidare att skolledningens och idrottslärarens engagemang är avgörande för hur bra den inkluderande undervisningen är(Fors 2004 s.35). Detta kan innebära att det finns tillgänglighet till fysisk aktivitet på skolan så att funktionshindrade elever får likvärdiga möjligheter att delta på idrottslektionen (Fors 2004 s.5), men också att det finns tillgång till utrustning (Fors 2004 s43) . Boken beskriver också olika föreningar som arbetar med handikappidrott som till exempel SUH – svenskt utvecklingscentrum för Handikappidrott som arbetar för ett inkluderande synsätt inom skolidrotten. Det beskrivs också att alla ska få likvärdig undervisning, men inte lika undervisning (Fors 2004 s.37). Styrdokumentet styrker detta argument då undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och det

finns olika vägar att gå för att nå målen (Fors 2004 s.37). Enligt Lpo 94 har skolan ett ansvar för elever med olika funktionshinder och boken förklarar att det finns en trestegs tankestruktur lärare kan arbeta med (Fors 2004 s.38). Det är tre frågor som lärare ska arbeta med :

- Finns ett funktionshinder?
- Behöver detta innebära ett handikapp?
- Vad kan man göra för att minska hindren som handikappet medför?

Fors beskriver att som idrottslärare ska vara beredda att situationsanpassa undervisningen för elever med funktionshinder (Fors 2004 s.43). Hon beskriver vidare att idrottslärare ska ge andra elever möjlighet att pröva utrustning så att alla kan delta, detta för att som lärare även ska kunna anpassa för elever utan funktionshinder (Fors 2004 s.45). Anpassningen kan vara att alla elever ska känna sig önskade och att elever med funktionshinder inte ska behöva känna sig i behov av välgörenhet så de känner sig nedvärderade (Fors 2004 s.118).

Denna bok är användbar för idrottslärare som redan arbetar eller som förberedande för att arbeta med funktionshindrade. Det är användbart för studien då boken behandlar många olika aspekter inom arbetet med funktionshindrade. Ett kapitel i boken förklarar olika funktionshinder samt olika övningar att arbeta med (Fors 2004 s.148). Boken förklarar också hur viktigt det är att skolan ger möjligheter för funktionshindrade till att delta på idrotten.

Avhandling av Lars Kristén

Denna bok som är skriven av Lars Kristén förklarar viktiga begrepp som är användbara när man arbetar med funktionshindrade. Kristén tar upp *socialisation*, (Kristén 2003 s.13) han förklarar vikten av att socialiseras med andra. Han beskriver också hur aktiviteter hjälper identitetsskapandet samt hur viktigt det är att delta. (Kristén 2003 s.13) Kristén beskriver att handikapp ersätts med deltagande och funktionshinder ersätts med aktivitet. Detta uttryck kan beskrivas som anpassad fysisk aktivitet. Avhandlingen inriktar sig mer på organiserad idrott utanför skolan men jag fann lite material som berör skolans värld. Kristén beskriver att enligt Statens offentliga utredningar (SOU, 2000: 91) att skolor ska erbjuda anpassad undervisning , samt att samhället behöver ta mer ansvar för att ge bättre möjligheter för funktionshindrade. (Kristén 2003 s.3) Han förklarar också att Sverige försvarar individens rätt att vara med (Kristén 2003 s.3) och därför är det viktigt att erbjuda resurser som personliga assistenter(Kristén 2003 s.4). Han förklarar vidare att Sverige jämförs med Tyskland där sport ses som ett komplement till traditionella metoder för rehabilitering (Kristén 2003 s.4) samt att strukturen i skolan kan ha en negativ påverkan på identitetsskapandet och socialisation då skolan är byggd på tävling (Kristén 2003 s.4). Denna avhandling är användbar i studien då

den behandlar begreppet socialisation som handlar om hur läraren inkluderar elever med funktionshinder in i den stora gruppen. Den behandlar även hur samhället borde agera och detta tar ingen annan författare upp och detta kan kopplas till hur viktigt engagemang är för att förbättra den anpassade undervisningen.

Idrottsdidaktisk reflektion av Claes Annerstedt

I denna bok finns ett kapitel skrivet av Staffan Larsson, universitetsadjunkt vid Göteborgs universitet som beskriver hur Larsson har arbetat med funktionshindrade elever genom åren. Larsson förklarar att han i början när han jobbade med funktionshindrade elever kände sig misslyckad men med åren blev det bättre (Larsson 1995 s.183). Han beskriver några viktiga aspekter att tänka på vid arbete med funktionshindrade elever och det är bland annat elevkontakt, kontinuerliga utvärderingar och åtgärdsprogram (Larsson 1995 s.189). Detta kapitel är användbart då Larsson beskriver att det inte alltid är lätt men belöningen är stor (Larsson 1995 s.183) och därför krävs det tålamod att anpassa sin undervisning på ett bra sätt.

Avhandling av Kajsa Jerlinder

Jerlinder börjar med att beskriva hur undervisningen och synen på funktionshindrade elever har förändrats genom åren, från att segregera ut dessa elever till speciella anstalter till att inkludera dem i den vanliga undervisningen (Jerlinder 2010 s.23). Det beskrivs även att de minskade resurserna till inkluderad undervisning har minskat och detta kan tänkas ge konsekvenser för den inkluderande undervisningen (Jerlinder 2010 s.24). Detta inte helt olik vad Eva Fors tar upp om att de resurser som skolan bidrar med är avgörande för hur bra den inkluderande undervisningen fungerar.

Jerlinder förklarar hur tidigare studier som visat att elever i årskurs 5 beskriver idrott som det roligaste ämnet då det inte är mycket stillasittande inom idrott och hälsa (Jerlinder 2010 s.29). Denna studie är användbar då den klass som observerades är i samma ålder samt att studien behandlar att de flesta barn i den årskursen vill delta på idrottslektionen och därför måste alla barn få möjlighet att delta på idrottslektionerna.

Ett begrepp som tas upp i Jerlinders avhandling är erkännande (Jerlinder 2010 s.36), detta tar även Eva Fors och Anders Raustorp där de diskuterar självbild och att inte känna sig nedvärderad.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka möjligheter som en viss skola och idrottslärarna erbjuder för funktionshindrade till att delta på idrottslektionerna.

Frågeställningar

- Anpassar idrottslärarna sin undervisning till funktionshindrade?
- Vad ger skolan för möjligheter för funktionshindrade att delta på idrotten?

Teoretiska perspektiv och centrala begrepp

Jean Piagets (1896-1980) utvecklingsstege har valts för det teoretiska perspektivet och är användbar i många aspekter av skolans värld. Piaget menade att barnet utvecklas i olika stadier, sensomotoriska (0-2 år), preoperationella (2-7 år), konkreta (6-12 år) och det formella stadiet (11-16 år). Som förklarar tidigare följer inte alla barn Piagets mall (Hwang & Nilsson 2003 s45). Funktionshindrade har svårt att följa mallen utan hjälpmedel och då kommer vi in på anpassad fysisk aktivitet samt vilka möjligheter och resurser skolan erbjuder till funktionshindrade. För att funktionshindrade elever ska få en möjlighet att delta på alla idrottslektioner så måste de få hjälpmedel som gör det möjligt för dem att delta på sina villkor.

Urie Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell beskriver att individen utvecklas i samspel med omgivningen med hjälp av tre begrepp:

- Aktiviteter: handlar om aktiviteter och om de stimulerar och utmanar barnet. Bronfenbrenner förklarar att om inte aktiviteterna gynnar barnet så kan det hämma barnets utveckling.
- Roller: Bronfenbrenner beskriver roller som de förväntningar som omgivningen har på en person i vissa situationer.
- Sociala relationer: handlar om att barn knyter an till de som visar att de bryr sig om barnet (Hwang & Nilsson 2003 s.53).

Teorin förklarar hur individen utvecklas i samspel med omgivningen samt vikten av gynnsamma aktiviteter. Som Lars Kristén beskriver i sin avhandling "Possibilities Offered by Interventional Sports Programmes to Children and Adolescents with Physical Disabilities" är sport bättre för funktionshindrade barn än för friska barn (Kristén 2003 s.3).

De centrala begrepp som anses användbara för att diskutera och undersöka detta ämne är *Självkänsla*, *Socialisation* och *Aktiviteter*. Socialisation är viktigt oavsett om man är funktionshindrad eller inte, då som Bronfenbrenner beskriver det att individer utvecklas med omgivningen med hjälp av gynnsamma aktiviteter. Självkänsla valdes som begrepp för att funktionshindrade elever som har bra självkänsla kan ha högre motivation till fysisk aktivitet (Raustorp 2006 s.15) .

Metod

Val av metod

Observationer genomfördes vid tre olika tillfällen då det endast fanns tre tillfällen att närvara under de två veckor som studien skulle ske under, samt intervjuer med de två idrottslärarna som undervisar den klassen med funktionshindrade elever. En intervju genomfördes även med rektorn på skolan för att undersöka vilka möjligheter som skolan erbjuder funktionshindrade elever. Kvalitativa intervjuer och observationer valdes som metod för att det ger stor noggrannhet i svaren samt för att det inte är viktigt med hur många som anser något, utan att en gör det (Trost 2008 s.57) Med det menar jag att jag vill få ut var och ens åsikt om ämnet. För studien intervjuas totalt tre personer men var och ens åsikt och svar är det viktigaste (Trost, 2008 s.57). Den kvalitativa metoden valdes för att kunna svara på frågeställningarna och därför har intervjufrågorna formulerats så de kan svara på frågeställningarna. . En av frågeställningarna är om idrottslärarna anpassar sin undervisning för funktionshindrade och för att ta reda på detta är den mest tillförlitliga metoden helt enkelt att fråga idrottslärarna själva om de anpassar undervisningen. För att undersöka vad skolan ger funktionshindrade för möjligheter var första tanken att gå till den som tar dem besluten, alltså rektorn. Observationer användes för att komplettera intervjuerna för att få se anpassningen i praktiken. Nackdelen med observationer är att man inte kan se allt som händer i idrottshallen som exempelvis att jag observerar en elev på en sida av hallen så kan jag inte se vad som händer på andra sidan hallen. Anpassningen ska vara så minimal som möjligt och detta kan göra det svårt för utomstående att se om en anpassning av undervisningen sker.

Urval

De som valdes för intervjuerna var de idrottslärare som undervisar de funktionshindrade eleverna samt rektorn för skolan. Dessa valdes för att de var de enda personerna på skolan som kunde hjälpa till att svara på frågeställningarna. Lärarna är av samma kön och i samma åldersklass. Rektorn är en man i 35 års åldern. Klassen som valdes för observationerna var den klass som de två funktionshindrade eleverna går i samt att det är den enda klass med funktionshindrade och klassen går i årskurs 5. Att välja vilka som skulle observeras och intervjuas var logiskt då de var de enda på skolan som kunde hjälpa mig med mina frågor.

Genomförande

Datansamlingen genomfördes under en period av två veckor där den första veckan ägnades åt intervjuer med idrottslärare och rektor och den andra veckan ägnades åt observationer.

Intervjuerna med idrottslärarna genomfördes efter skoltid och deras svar spelades in för att sedan antecknas ner. Intervjuerna varade i cirka 15 minuter då det endast var fyra frågor.

Frågorna utvecklade jag med hjälp av min handledare för att få ut så mycket som möjligt av intervjuerna. Genom intervjuer ville jag få mer djupgående insikt om vilka möjligheter som skolan erbjuder till att alla ska kunna delta på idrottslektionen. Observationerna genomfördes som tidigare nämnt under tre tillfällen och varje tillfälle varade i 40 minuter. Under observationerna undersöktes det hur läraren anpassade undervisningen för funktionshindrade samt vilka resurser som erbjöds i idrottshallen. Intervjun med rektorn varade i cirka tjugo minuter och den intervjun genomfördes för att få reda på vilka resurser och möjligheter som skolan erbjuder för funktionshindrade och på så sätt svara på min andra frågeställning.

Databearbetning

Rektorns intervju spelades in och skrevs sedan ut för att svaren ska vara så noggranna och trovärdiga som möjligt. Intervjuerna med idrottslärarna genomfördes muntligt och även dessa intervjuer spelades in för att ge stor trovärdighet i svaren.

Tillförlitlighetsfrågor

Valet av metod har stor betydelse för resultatet. Med hjälp av kvalitativa intervjuer och observationer kunde frågeställningarna besvaras och detta visar på validitet. Då jag ville få en djupare insikt på vilka möjligheter som skolan i fråga erbjuder för funktionshindrade elever var intervjuer med välformulerade frågor som ger stor trovärdighet den metod som kändes bäst. Intervjusvaren med rektor och lärare spelades in för att jag inte skulle missa något som

sades. Metoden ansågs vara den mest användbara för att ta reda på det som var meningen att undersökas.

Etiska aspekter

För att skydda informanterna i studien så har olika forskningsetiska principer tagits hänsyn till.

- Informationskravet som innebär att alla studien informeras om vad som är syftet med studien. Jag berättade för de som skulle delta i studien vad den innebär och vad som skulle ske under studiens gång.
- Konfidentialitetskravet som innebär att alla i studien garanteras att vara anonyma. Jag berättade för deltagarna i studien att inga namn på personer eller skola skulle användas för att inte någon skulle kunna lista ut vilken skola samt vilka personer som deltagit i studien.
- Samtyckeskravet som innebär att de som deltar i studien bestämmer själva över sitt deltagande. Jag förklarade för alla deltagande att de bestämde själva över om de ville delta under hela studien och om de skulle ändra sig så var det bara att säga till så behövde de inte vara med mer.
- Nyttjandekravet som innebär att allt material i studien enbart kommer att användas för denna studie. Jag förklarade för deltagarna i studien att allt material jag får ut av studien inte kommer användas till något annat än denna studie.

Tabell 1

Aktivitet	Ev. Annat material	Ev. Annan aktivitet
1. Beepstest		Dubbelrep & kägellboll
2. Friidrott inomhus	Handboll istället för kula	
3. Handikappidrott		

Tabellen visar vilka aktiviteter som var planerade under de tre observationstillfällena samt om idrottsläraren använde något speciellt material för anpassning av undervisningen men också om det fanns någon annan aktivitet att välja mellan om elever inte kunde utföra den planerade aktiviteten.

Observationsschema

Det som observerades under tre lektioner var om läraren gjorde en anpassning av sin undervisning i praktiken. I anpassningen undersöktes det om det fanns fler aktiviteter att välja mellan, om det användes annat material för de funktionshindrade eleverna eller om de fick använda samma material som alla andra. Dokumentationen var skriftlig och där ritades lektionsupplägget upp för att dels veta precis hur läraren tänkte men också för att eventuellt kunna använda dessa övningar i arbetet. I dokumentationen skrevs även allt material som användes under de tre observationstillfällena ner för att se om de funktionshindrade eleverna kräver annat material på idrottslektionerna. Genom att rita upp lektionsupplägget och aktiviteten eller aktiviteterna kan man se om de funktionshindrade eleverna kunde delta under idrottslektionen.

Resultat

Anpassar idrottslärarna sin undervisning till funktionshindrade?

De två idrottslärarna svarar att de anpassar sin undervisning för funktionshindrade elever. Lärare 2 beskriver mer utförligt att det måste han göra. Lärare 1 beskriver vidare att han i början anpassade hela lektionerna men att han numera endast anpassar vissa moment i lektionerna som i exempelvis beep-testet där de funktionshindrade eleverna springer på vartannat pip. Idrottslärarna förklarar också att anpassningen ska gälla för alla och det handlar i stort sett om planering av lektionerna. Lärare 2 förklarar att alla elever inte behöver göra vissa övningar på samma sätt samt att göra aktiviteten och undervisningen flexibel för att alla elever ska kunna delta. Observationerna visar att lärarna anpassar undervisningen för funktionshindrade. Som ett exempel syns anpassad undervisning i alla tre observationerna. I beep-testet, friidrotten och handikappidrotten ser man anpassad undervisning.

Vad ger skolan för möjligheter till funktionshindrade att delta på idrotten?

Rektorn anser att det finns mycket att göra när det kommer till att anpassa skolan för elever med funktionshinder. Vid en inventering i höstas visade det sig bland annat att ingångarna har fel mått, toaletter som inte var handikappanpassade, ljud och ljus var undermåligt samt att det var dåligt skyltat. Rektorn förklarar att listan på det som måste repareras är så lång att det

krävs en investering och därmed kommer det ta lång tid innan det blir en renovering av idrottssalen som enligt honom själv är i stort behov utav en renovering. En renovering av idrottshallen som skulle göra de två idrottslärarna väldigt glada enligt de själva. Rektorn förklarar att när det gäller resurser som lärarstöd och specialutrustning så lägger skolan 800 000 kronor och andra materiella anpassningar kostar i snitt 30 000 kronor per år. I intervjun förklarar han även att anpassad fysisk aktivitet är att elever ska delta i aktiviteter utifrån sina egna förutsättningar. Han anser också att skolan ska hitta former för undervisningen som gör att alla elever, funktionshinder eller ej, ska kunna delta samtidigt som eleverna ska utmanas på en bra nivå.

Observation 1

Första lektionen som observerades var konditionstestet beep-test samt dubbelrep och kätgelboll. Lektionen inleddes med beep-test där halva klassen började med testet och den andra halvan såg en film på cirka tio minuter om dubbel-rep. Detta test har denna klass gjort flera gånger förut och de elever med funktionshinder visste precis hur de skulle göra. Under testet så piper det när eleverna ska vända och springa åt andra hållet och då har de två idrottslärarna anpassat momentet så att eleverna med funktionshinder springer på vartannat pip. Detta för att de ska hinna vända med keywalken. Efter beep-testet så skulle klassen hoppa dubbelrep men då eleverna med funktionshinder inte kan hoppa hopprep så måste det finnas möjlighet att kunna välja en annan aktivitet. Den andra aktiviteten var Kätgelboll och det kan beskrivas som en blandning mellan spökboll och bowling. Bänkar vänds upp och ner och höjs genom att ställa dem på pallplintar. Små träkätglor ställs upp, fem stycken på varje sida och dessa ska man med hjälp av mjuka skumbollar få ner. Detta kan anpassas för olika funktionshinder, för de två eleverna med keywalks så ändrades reglerna så att alla skulle sitta på knä då det är svårt för eleverna med funktionshinder att stå en längre tid utan keywalken. Skulle det bli ansträngande för knäna kan en tunnmatte läggas ut framför kätglorna.

Observation 2

Andra lektionen som observerades var friidrott inomhus. De stationer som fanns var höjdhopp, längdhopp, kulstötning, löpning och stafett. Vid höjdhoppställningen stod det en pallplint som de funktionshindrade eleverna ställde sig på och sen fick hjälp med att lyfta upp benen medan de "ramlade" bakåt i mattan. Vid längdhoppet ligger måttbandet långt innan

mattan så att de funktionshindrade eleverna ska ta upp fötterna och glida så långt de kan. Detta för att skapa en illusion av att hoppa längdhopp. Vid kulstötningen finns det två olika ”klot”, ett vanligt och en handboll för att de två eleverna med funktionshinder har krökta leder så att de inte kan stöta med ett vanligt klot då det är för tungt. Löpningen var precis som vanligt, eleverna springer med hjälp av sina keywalks och stafetten är likadan då eleverna kan hålla i stafettpippen samtidigt som de håller i keywalken. Eleverna med funktionshinder har en assistent som kan hjälpa dem att till exempel hoppa höjdhopp samt att hålla i dem lite när de ska stöta kula. Under denna lektion var eleverna frigående förutom under uppvärmningen som lärare 2 höll i. Uppvärmningen var som lärare 2 beskrev det en riktig friidrottsuppvärmning där eleverna använder sig av tennisplanen. Eleverna ska utföra vissa rörelser som till exempel höga knän, sparka sig i rumpan och sidhopp och här såg man tydligt att alla elever skulle göra dessa rörelser fast alla gjorde på sitt sätt.

Observation 3

Den tredje lektionen som observerades var handikappidrott. Skolan lånar då in rullstolar från GIH – gymnastik och idrottshögskolan i Stockholm för att använda dessa i bland annat en hinderbana men också till rullstolsbasket och rullstolsinnebandy. Det finns många aktiviteter att välja mellan som till exempel goalball, hinderbana med rullstol, rullstolsbasket och rullstolsinnebandy. Detta kan alla elever vara med på men på sitt egna sätt. Detta anordnas på skolan för att elever ska få pröva på samt för att få förståelse för hur det är att vara funktionshindrad. Detta har även prövats på en skola i Uppsala där elever hade en paralympics-dag där de fick pröva olika grenar (UNT, 29 april 2011). Hinderbanan består av olika hinder och det kan vara svårt att åka rullstolen över vissa hinder oavsett om man är funktionshindrad eller inte. Idrottslärarna har byggt hinderbanan för att utmana alla elever på någon nivå. Vissa hinder är lättare och andra hinder är svårare men eleverna kan välja själva hur svår väg de vill ta.

Sammanfattning av resultatet

Sammanfattat lyder resultatet att idrottslärarna anpassade tidigare hela lektioner för funktionshindrade elever och numera innebär en anpassning att de endast anpassar vissa moment eller lägger till en annan aktivitet att välja mellan. Idrottslärarna beskriver att om en

anpassning skall göras så skall anpassningen gälla för alla elever, detta för att eleverna inte ska känna sig nedvärderade (Fors 2004 s.118). En av lärarna beskriver att det är deras uppgift att göra aktiviteten flexibel nog att alla elever kan utöva aktiviteten, dock på sitt eget sätt. Med detta menas att det finns många olika sätt att utöva en och samma aktivitet.

Skolan i fråga lägger 800 000 kronor per år på specialutrustning och lärarstöd för funktionshindrade samt i snitt 30 000 per år på andra materiella anpassningar. Detta innebar dock inte att idrottshallen är anpassad för funktionshindrade elever då det framkommer av rektorn att det finns så många fel som behöver repareras och ändras i hallen så att det krävs en stor investering och detta leder till att det inte kommer ändras något i hallen på obestämd tid. Trots dåliga resurser i idrottshallen anpassar de två idrottslärarna på skolan undervisningen så att eleverna med funktionshinder kan delta i alla aktiviteter.

Diskussion

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka möjligheter som en viss skola och idrottslärarna erbjuder för funktionshindrade till att delta på idrottslektionerna.

Anpassar idrottslärarna sin undervisning till funktionshindrade?

Resultatet av intervjuerna och observationerna visar att idrottslärarna anpassar vissa moment av lektionerna för funktionshindrade. Men en av lärarna beskriver också att i början anpassade han hela lektioner men detta blev enligt han själv en anpassning på ett mindre bra sätt. Detta kan kopplas till vad Eva Fors beskriver att en anpassning ska gälla för alla elever (Fors 2004 s.45) och detta är för att elever med funktionshindrade inte ska känna sig nedvärderade (Fors 2004 s.118).

För att uppnå en anpassning som utmanar alla elever i en klass måste en rak kommunikation ske mellan lärare och elever. Att vara öppen för förslag och kunna föra en dialog med elever för att komma fram till en bra lösning för alla. Detta kan kopplas vidare till hur viktigt engagemanget hos skolledningen är för den anpassade undervisningen (Fors 2004 s.5). I intervjun förklarar rektorn att de lägger i snitt 30 000 kronor per år på materiella anpassningar för funktionshindrade och det är den summan som bestämmer hur mycket idrottsundervisning

de funktionshindrade i skolan får (Fors 2004 s.43). Dock har resurserna för att kunna inkludera elever med funktionshinder minskat och detta får negativa konsekvenser för undervisningen (Jerlinder 2010 s.24). Finns det inga resurser för att bidra med hjälpmedel kan elever med funktionshinder uppleva svårigheter att utföra aktiviteter på idrottslektionen. Detta kan kopplas till Piagets utvecklingsstege då alla barn inte följer mallen för utveckling (Hwang & Nilsson 2003 s.199). Elever med funktionshinder kan behöva ha olika hjälpmedel för att kunna delta och på så sätt kan dessa elever följa ”mallen för utveckling”.

Att lära sig anpassa undervisningen som idrottslärare är inte lätt (Annerstedt 1995 s.183) men det handlar om att utvecklas både som person och som idrottslärare. Av egna erfarenheter av att arbeta med funktionshindrade elever så har jag lärt mig att anpassning betyder inte alltid att man anpassar aktiviteten, det kan även vara att eleverna kan välja mellan två eller tre aktiviteter. Detta kan ses i den första observationen där eleverna först ska springa beep-test för att sedan hoppa dubbelrep. Då de två eleverna med funktionshinder inte kan hoppa hopprep rent fysiskt så finns det en annan aktivitet att välja mellan. Aktiviteterna i sig behöver inte anpassas utan det räcker med att det finns fler alternativ att välja mellan.

Enligt intervjuvaren anser idrottslärarna att det inte är en ”börda” att arbeta med funktionshindrade utan att de ser det som något som fått dem att växa och utvecklas som lärare. Lärare 1 beskriver att då han är tidigare utbildad som sjukgymnast tänkte då i början mer på att rehabilitera och hjälpa eleverna att arbeta med sina muskler, detta kan jämföras med Tysklands metoder för rehabilitering där sport ses som ett komplement för rehabilitering (Kristén 2003 s.4). Lärare 1 förklarar även att det tog ett par år innan han verkligen förstod hur eleverna med funktionshinder vill arbeta på idrottslektionerna och då kan detta kopplas till hur viktigt kommunikation med eleverna är.

Vad ger skolan för möjligheter till funktionshindrade att delta på idrotten?

Så vad ger skolan för möjligheter till funktionshindrade att delta på idrotten? Och vad innebär dessa möjligheter? Skolans rektor anser som tidigare nämnt att det finns mycket som behövs rättas till men då en investering krävs för att finansiera en renovering så kommer det dröja innan något sker. Detta innebär för tillfället att det kan försvåra för funktionshindrade elever då till exempel ingångarna har fel mått och detta kan innebära att deras keywalks inte kan komma in i idrottshallen utan att få hjälp att stå medan någon bär in deras keywalk i hallen.

Rektorn beskriver också att alla toaletter inte är handikappanpassade samt att det var dåligt skyltat och detta kan innebära att de elever med funktionshinder inte kan gå på toaletten utan hjälp när de blir äldre och går på högstadiet. Trots att skolan lägger 800 000 kronor per år på specialutrustning samt i snitt 30 000 kronor per år på andra materiella anpassningar så syns inte detta i idrottshallen där behovet av extra stöd och hjälp kan vara stort.

Att skolan erbjuder elever med funktionshinder möjligheter att delta på idrottslektionerna kan kopplas till Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori där barn utvecklas i samband med omgivningen samt genom gynsamma aktiviteter (Hwang & Nilsson 2003 s.53).

Bronfenbrenners teori kan kopplas till Raustorp som menar att fysisk aktivitet leder till ökad självkänsla (Raustorp 2006 s.8) men också till Piagets utvecklingsstege. Får eleverna inte möjlighet att delta på idrottslektionen kan de inte följa mallen för utveckling. Med det menar jag att för att eleverna ska kunna delta i olika aktiviteter som gynnar deras utveckling måste elever med funktionshinder få hjälpmedel samt att hjälpmedlen kan hjälpa elever att följa Piagets mall för utveckling.

Det som framkommit i denna studie är att hela samhället måste gå ihop och bidra till att underlätta för funktionshindrade människor. Att en skola inte har handikappanpassade toaletter eller rätt mått på dörrarna är rent ut sagt fel. Det står i Statens offentliga utredningar (SOU, 2000:91) att skolor ska erbjuda anpassad undervisning samt att Sverige försvarar individens rätt att vara med (Kristén 2003 s.3) och trots detta finns många svårigheter för funktionshindrade i samhället och i skolan. Det kan vara så enkelt att trottoarkanten är för hög till att det inte finns en toalett som man kan använda själv.

Enligt intervjusvaren är anpassad fysisk aktivitet att elever med funktionshinder ska kunna delta i alla aktiviteter på idrottslektionen fast på sina egna villkor. Detta kan kopplas till Piagets utvecklingsstege där Piaget förklarar att alla barn inte kan följa en viss mall för utveckling (Hwang & Nilsson 2003 s.199). Funktionshindrade elever kan inte följa mallen utan olika hjälpmedel eller resurser (Hwang & Nilsson 2003 s.45). För att funktionshindrade elever då ska få möjlighet att delta på sina villkor krävs det att både skolledningen och idrottsläraren är engagerade (Fors 2004 s.35) och engagemanget från dessa personer är vitalt för hur bra den anpassade undervisningen blir (Fors 2004 s.5). Finns engagemanget hos skolan finns det stora möjligheter för funktionshindrade elever att få en likvärdig

undervisning då skolan kan lägga resurser på till exempel lärarstöd och utrustning (Fors 2004 s.43).

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori beskriver att individen utvecklas i samspel med omgivningen (Hwang & Nilsson 2003 s.53) och detta kan kopplas till Jerlinder som menar att skolan har utvecklats från att segregera elever till att inkludera dessa i den stora gruppen (Jerlinder 2010 s.23). De två idrottslärarna och rektorn anser enligt intervjuvaren att för att elever med funktionshinder ska utvecklas som andra elever krävs det att de inkluderas in i den stora gruppen samt att de får utmanas när de utövar aktiviteter. Bronfenbrenner beskriver även begreppet aktiviteter och socialisation. Med aktiviteter menar han att barnet måste stimuleras och utmanas av aktiviteten annars kan aktiviteten hämma barnets utveckling (Hwang & Nilsson 2003 s.53). Socialisation beskrivs som att individen utvecklas i samspel med omgivningen och detta inom olika system som Bronfenbrenner beskriver inom den utvecklingsekologiska teorin (Hwang & Nilsson 2003 s.53). Detta styrker även Jerlinder, hon menar att det är viktigt för funktionshindrade elever att socialiseras in i den stora gruppen (Jerlinder 2010 s.13). Detta kan kopplas till mina resultat där idrottslärarna arbetar med att inkludera elever med funktionshinder in i den stora gruppen dels för att eleverna i fråga ska få ett intresse för idrott samt för socialisationsfaktorn.

Det sista begreppet är självkänsla och detta begrepp beskriver Raustorp är bra att träna med hjälp av idrott och hälsaundervisning (Raustorp 2006 s.8). Raustorp tar upp tidigare forskning där 36 studier utfördes och 78 procent utav dessa visade att träning och fysisk aktivitet förbättrade självkänslan hos individen (Raustorp 2006 s.24). Detta kan jämföras med att anpassningen måste vara för alla (Fors 2004 s.45) och på så sätt inte bli nedvärderande för någon elev (Fors 2004 s.118). Detta kan kopplas till mina resultat då att idrottslärarna anpassar sin undervisning för att eleverna med funktionshinder ska kunna delta på varje lektion och på så sätt kan man arbeta med självkänslan hos alla elever med hjälp av idrott och hälsaundervisningen.

Metoddiskussion

Ämnet för studien valdes för att det var ett intressant ämne dock så kunde datainsamlingen gått smidigare. Det fanns inte mycket litteratur om detta ämne men det gör ämnet blir mer viktigt att undersöka för mig. Dock så fanns det mycket information att hämta i intervjuerna med rektor och lärare men också i observationerna. Jag hade kunnat använda enkäter i studien också men då jag ville få en djupare insikt om vilka möjligheter som funktionshindrade elever erbjuds att få i en viss skola så var intervjuer det logiska valet enligt mig. Jag valde att spela in intervjuerna för att det skulle underlätta sammanställningen för min egen skull. Det som gick mindre bra var att formulera frågor, som tur var hjälpte min handledare till med detta.

Slutsats

Det som kan vara svårt att försöka förstå att 800 000 kronor läggs enligt rektorn på specialutrustning och lärarstöd men detta syns inte någonstans i idrottshallen då lärarna arbetar med samma gamla vanliga utrustning under alla lektioner. Skolan lägger även 30 000 kronor i snitt på andra materiella anpassningar och när en inventering genomfördes i höstas på idrottshallen blev listan på fel som måste åtgärdas så lång att en investering krävs. Detta innebär att felen kommer kvarstå och eventuellt förvärras ju längre tid det tar innan man reparerar felen. Detta innebär att de funktionshindrade eleverna på skolan inte kan använda idrottshallen på det mest optimala sättet men också att alla elever drabbas av att idrottshallen har så många fel och därmed kan vara en risk för alla elever.

Slutsatsen jag kommit fram till är att idrottslärarna anpassar sin undervisning för funktionshindrade elever, dock så använder de oftast inget speciellt material utan använder sig av det som erbjuds i idrottshallen. Skolan skulle jag säga har inte gjort sitt yttersta för att erbjuda den bästa miljön för någon elev, funktionshindrad eller inte. Att idrottshallen är i så dåligt skick att det skulle kunna vara så illa som en fara för alla elever visar på att möjligheterna som en skola erbjuder kanske inte är dem bästa.

Referenser

Bäsén, Anna & Karlsson Mia. (2011). Deras kommuner struntar i dem. *Expressen* 25 Mars 2011 hämtat 2011-05-02 tid 10:33

Fors, Eva. (red) (2004). *Passa mig! – inkluderad undervisning*. Stockholm : SISU Idrottsböcker

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2003). *Utvecklingspsykologi* . Stockholm . Natur och Kultur

Jerlinder, Kajsa (2010). *Social rättvisa i inkluderande idrottsundervisning för elever med rörelsehinder – en utopi?* (Diss.) Örebro Universitet Örebro

Kristén, Lars (2003). *Possibilities offered by interventional sports programmes to children and adolescents with physical disabilities – An explorative and evaluative study*. (Diss.) Luleå University of Technology. Luleå

Larsson, Staffan (1995) Att undervisa barn med handikapp. I Annerstedt. (red.) *Idrottsdidaktisk reflektion*. Varberg Multicare Förlag AB

Meisels, Daniel. (2011-04-29). Paralympics-dagen blev en succé på Valsätraskolan. *Uppsala Nya Tidning*

Raustorp, Anders (2006). *Fysisk självkänsla*. Uppsala : Kunskapsföretaget

Statens offentliga utredningar (SOU) 2000:91 [<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2822>] hämtat 2011-05-16 tid: 11:39

Trost, Jan (2008). *Att skriva uppsats med AKRIBI*. Lund : Studentlitteratur

Bilaga 1

Intervjufrågor Idrottslärare

1. Hur definierar du anpassad fysisk aktivitet?
2. Vad anser du om veckan då eleverna får pröva handikappidrott?
3. Anpassar du dina lektioner för funktionshindrade?
4. Vad innebär en anpassning av lektionerna?

Bilaga 2

Intervjufrågor Rektor

1. Hur definierar du anpassad fysisk aktivitet ?
2. Anser du att skolan och idrottshallen är handikappanpassad?
3. Vilka resurser lägger skolan på anpassning för funktionshindrade?
4. Vad bidrar skolan med? Som till exempel lärarstöd, ombyggnad och specialutrustning.